

УДК 336.02:330.322

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-50-19>

Сайчук Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6866-7918>

Камасва А. О.

магістр

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Sainchuk Nataliya

PhD in Economics, Docent,

*Associate Professor at the Department of Finance and Credit
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

Kamaeva Anastasia

Master Student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. На сьогодні забезпечення соціально-економічного розвитку країни залежить від інвестиційних процесів. Але без дієвих методів і важелів фінансово-кредитної політики це надто проблематично. В статті розкрито вплив фінансово-кредитних важелів на інвестиційний процес та обґрунтовано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності їх використання в інвестиційному процесі. В подальших дослідженнях пропонується зосередити увагу на бюджетно-податковій та грошово-кредитній політиці, які мають бути спрямовані на відтворення інвестиційного капіталу та посилення конкурентоспроможності національної економіки. Їх реалізація в сучасних умовах розвитку потребує додаткових стимулюючих та регулюючих заходів держави щодо підтримки інвестиційних процесів.

Ключові слова: інвестиційний процес, фінансово-кредитний механізм, фінансово-кредитні важелі, бюджетні важелі, податкові важелі, грошово-кредитні важелі.

Вступ та постановка проблеми. Сучасний стан національної економіки потребує дієвої участі держави у фінансовому забезпеченні інвестиційних процесів. Фінансово-кредитні важелі (бюджетні, податкові та грошово-кредитні) повинні створювати умови для нарощування фінансових ресурсів і зростанню заощаджень, які потім повинні спрямовуватися на інвестиційні процеси в країні.

Інвестиційні процеси посідають важливе місце у нарощуванні інвестиційного, економічного та соціального потенціалу суспільства. На сьогодні забезпечення соціально-економічного розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках залежить від інвестиційних процесів. І чим швидше відбуваються інвестиційні процеси в країні, тим ефективніше вони сприяють ринковим перетворенням і створюють умови для економічного зростання. При цьому прискорюється і процес оновлення виробничо-технічної бази промислових підприємств. Але без дієвих інструментів, заходів, методів і важелів фінансової політики це надто проблематично.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність реалізації інвестиційних процесів за допомогою фінансово-кредитних важелів розглядається

багатьма вітчизняними науковцями та простежуються різні підходи до визначення їхньої сутності. Теоретичні та практичні сторони впливу фінансово-кредитних важелів на інвестиційні процеси в Україні висвітлюються в наукових працях багатьох вчених таких як: Ганусик Ю.Б. [2], Дзюблюка О. [4], Єфименко Т. [5], Жаліла Я.А. [6], Майорової Т.В. [8], Мельниченко С. І. [9], Павлюк К. [12].

Метою статті є дослідження впливу фінансово-кредитних важелів на інвестиційний процес та обґрунтування практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання в інвестиційному процесі.

Результати дослідження. Бюджетна політика в західних країнах є одним із вагомих інструментів активізації інвестиційної діяльності. Бюджетна політика у сфері видатків істотно впливає на обсяг сукупного попиту, який складається зі споживчого, інвестиційного та попиту держави. В умовах кризи уряд країни повинен формувати такі заходи які б були спрямовані на зменшення податкового навантаження та бюджетного дефіциту економіки, отже, бюджетне регулювання впливає на обсяг сукупного попиту, динаміку і пропорції економічного розвитку [9, с. 82–88].

Вітчизняний науковець О. Василик щодо ролі бюджетних важелів в економіці суспільства писав: «держава для виконання своїх функцій повинна мати у своєму розпорядженні певну величину фінансових ресурсів, що створюються в її народногосподарському комплексі. З цією метою вона здійснює свою фінансову діяльність шляхом законодавчого визначення форм мобілізації доходів і витрат із метою досягнення економічного й соціального прогресу в державі» [1].

Інший вчений К. Павлюк відмічає, що «стратегічним напрямом розвитку суспільних відносин в Україні має бути посилення ролі держави в економічному й соціальному житті, а отже, і зростання ролі бюджету в економічних і соціальних процесах» [12, с. 57].

Я. Жаліло, зазначаючи зміст, значення та функції бюджету в зростанні економіки, стверджує: «Державний бюджет має розглядатися не лише як кошторис надходжень і витрат, але насамперед – як засіб забезпечення макроекономічного збалансування та економічного зростання, фінансовий план, який, серед іншого, передбачає відтворення державою умов для власного фінансування у довгостроковому періоді» [6].

Основна проблема бюджетної системи України полягає в низькій ефективності бюджетного інвестування. В сучасних реаліях, коли власних інвестиційних ресурсів вкрай не вистачає, державні інвестиції повинні стати основою економічного зростання [13, с. 8–12].

Як свідчать дані таблиці 1, найбільша частка видатків зведеного бюджету України у ВВП та на економічну діяльність була у 2021 році, відповідно: 37,8% та 16,5%, але вже у 2022 році вона скоротилася на 4% та 0,6%.

Структура державних видатків показує, які функції в більшій чи меншій мірі виконує держава. Як свідчать дані таблиці 2 за досліджувані роки пріоритетом для держави було соціальне спрямування бюджету, хоча з кожним роком вони скорочувалися з 27,0% до 19,9%, відповідно. Проте незначно, але видатки на освіту зростали відповідно з 16,8% до 17,0% і вони займають другу позицію у структурі видатків зведеного бюджету України. І тільки третю позицію за напрямом видатків займають видатки на економічну діяльність і вони теж значно збільшилися за досліджувані роки з 9,7% у 2018 році до 15,9% у 2022 році, проте менше ніж у 2021 році на 0,6%.

Отже, видатки зведеного бюджету спрямовуються за такими напрями як соціальний захист та забезпечення, освіта, економічна діяльність та загальнодержавні видатки, але всі вони скорочувалися, окрім в освіту.

Інвестування у реальний сектор в Україні упродовж 2018–2022 рр. за рахунок коштів державних та місцевих бюджетів мав достатньо важливе значення для соціально-економічного розвитку країни і при цьому були враховані українські реалії.

Дані таблиці 3 надають нам можливість відзначити наступне, що за досліджуваний період фінан-

Таблиця 1

Видатки на фінансування економіки з бюджету України у ВВП

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП, млн грн	2981227	3560596	3977198	4222026	5459574
Видатки зведеного бюджету, млн грн	1056973,1	1250189,5	1372350,6	1595395,9	1845367,4
Видатки зведеного бюджету на економічну діяльність	102883,4	140761,4	154218,0	262916,6	293637,3
Частка у видатків зведеного бюджету у ВВП, %	35,5	35,1	34,5	37,8	33,8
Частка видатків на економічну діяльність у зведеному бюджеті	9,7	11,3	11,2	16,5	15,9

Джерело: статистичний збірник *Бюджет України за 2018–2022 рік*

Таблиця 2

Структура видатків зведеного бюджету України, у %

Видатки	2018	2019	2020	2021	2022
Загальнодержавні	15,7	15,3	14,8	12,8	13,7
Оборона	7,0	7,8	7,8	7,6	6,9
Громадський порядок, безпека та судова влада	8,4	9,4	10,5	10,0	9,6
Економічна діяльність	9,7	11,3	11,2	16,5	15,9
Охорона навколишнього природного середовища	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Житлово-комунальне господарство	2,6	2,4	2,5	2,0	3,1
Охорона здоров'я	9,7	9,3	9,4	11,0	11,1
Духовний та фізичний розвиток	2,3	2,3	2,3	2,0	2,4
Освіта	16,8	16,8	17,4	15,8	17,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	27,0	24,7	23,4	21,7	19,9

Джерело: розраховано автором на основі статистичного збірника *Бюджет України за 2018–2022 рр.*

Динаміка коштів Державного та місцевих бюджетів України як джерела фінансування інвестицій у 2018–2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Капітальні інвестиції, всього, млн грн	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	528802,0
у % до ВВП	12,6	14,6	14,8	9,3	9,7
у тому числі за рахунок ДБ, %	0,5	0,6	0,7	0,9	0,2
у тому числі за рахунок МБ, %	1,3	1,3	1,4	1,0	0,8
Питома вага коштів ДБ у загальній структурі фінансування капітальних інвестицій, %	3,5	4,0	5,0	8,7	9,2
Питома вага коштів МБ у загальній структурі фінансування капітальних інвестицій, %	9,2	8,7	9,6	10,4	8,4

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України

сування капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету зростало, а за рахунок місцевих – зменшувалося, хоча їх питома у ВВП більша за питому вагу державних бюджетів.

Але за цей період видаткова частина як державного, так місцевих бюджетів показує зростаючу динаміку (рис. 1), спад тільки в 2022 році. Вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів спричинив спад інвестиційних процесів країни та господарюючих суб'єктів, що загостило кризові явища в економіці держави.

Якщо проаналізувати структуру видатків Зведеного бюджету України на фінансування економічної діяльності за економічною бюджетною класифікацією за досліджувані роки, то ми побачимо, що в структурі видатків переважають поточні видатки на використання товарів і послуг, а в капітальних видатках переважають капітальні трансферти суб'єктам господарювання і з кожним роком вони збільшуються (рис. 2).

Ще одним із вагомих бюджету важелів є державний кредит. В структурі кредитування з державного бюджету України переважають кредити на жит-

лово-комунальне господарство та в реальний сектор економіки, 53,1% і 40,1% у 2022 році відповідно. Але цих коштів теж недостатнього для підняття економіки (табл. 4).

Отже, державні кошти разом з іншими джерелами інвестування за досліджуваний період не стали для національної економіки рушійним фактором активізації інвестиційних процесів господарюючих суб'єктів.

Основна проблема у сфері використання бюджетних важелів в інвестиційному зростанні країни визнано у неефективності їх використання. Збільшення питомих ваг податкового перерозподілу ВВП фактично не супроводжувалося здійсненням держави покладених на неї функцій. Здійснення бюджетної політики ставало внутрішнім і зовнішнім політичним інструментом.

Серед фінансових-кредитних важелів забезпечення інвестування економіки особливе місце належить податковим важелям. За допомогою них держава може швидко реагувати на мотивацію інвесторів, збільшуючи чи зменшуючи податковий тиск на суб'єктів господарювання.

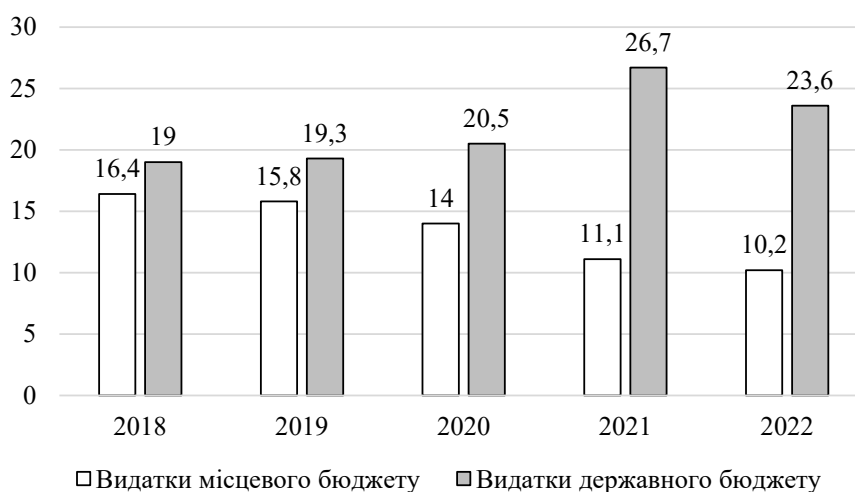
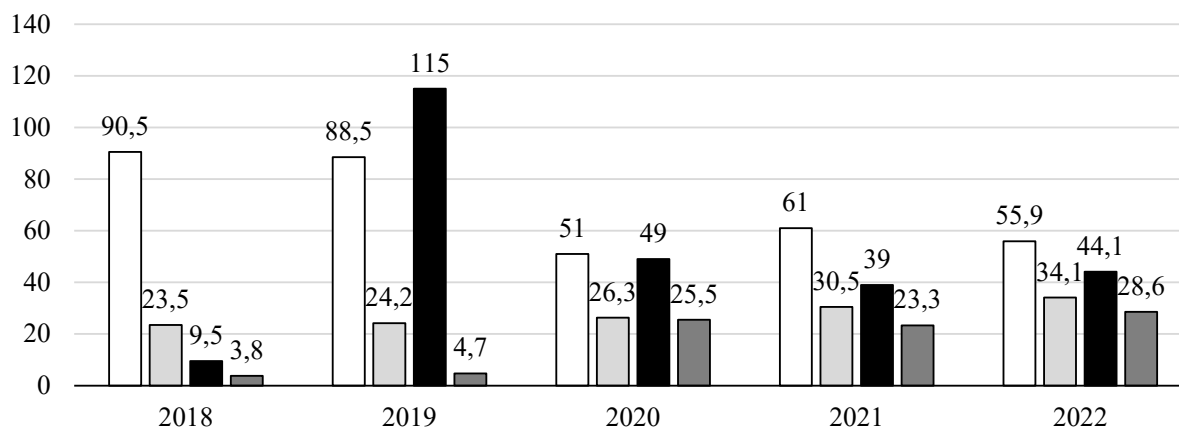

Рис. 1. Видатки Державного та місцевих бюджетів, у% до ВВП

Джерело: статистичний збірник Бюджет України за 2018–2022 рр.

□ Поточні видатки □ Використання товарів та послуг ■ Капітальні видатки ■ Капітальні трансферти

Рис. 2. Структура видатків Зведеного бюджету України на фінансування економічної діяльності за економічною бюджетною класифікацією

Джерело: статистичний збірник *Бюджет України за 2018–2022 рр.*

Таблиця 4

Кредитування Державного бюджету України за функціональною класифікацією видатків та кредитування

Видатки	2018	2019	2020	2021	2022
Економічна діяльність	65,9	1,4	48,7	11,1	40,1
Житлово-комунальне господарство	24,6	84,9	36,7	32,8	53,1
Освіта	0,02	0,01	0,1	0,03	0,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	9,5	13,7	4,7	56,0	6,7
Всього кредитування	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано автором на основі статистичного збірника *Бюджет України за 2018–2022 рр.*

Оцінюючи податкові важелі та їх вплив на економіку країни, вітчизняний науковець Т. Єфіменко зазначає: «Держава має використовувати всі доступні інструменти економічної політики, насамперед фіскальні й монетарні важелі для створення сприятливих умов розвитку бізнесу, які забезпечують зростання зайнятості, доходів, експорту продукції з високою часткою доданої вартості й, відповідно, податкові надходження до бюджету» [5, с. 10].

Таким чином, при вивченні впливу податкових важелів на забезпечення інвестування їх необхідно досліджувати зі сторони впливу на доходну частину бюджету, що забезпечать ефективне виконання державних інвестиційних програм і проєктів, так і зі сторони зменшення податкового тиску на господарюючих суб'єктів, що сприятиме формуванню їхнього інвестиційного потенціалу для розвитку підприємницької діяльності.

Дані таблиці 5 надають нам можливість аналізу податкових надходжень за 2018–2022 рр. і стверджують, що найменша їхня питома вага спостерігалася в 2022 році – 30,5%. І найбільшу питому вагу у податкових надходженнях належить податку на додану вартість, але, спостерігається тенденція до їх зменшення. Якщо у 2018 році питома вага цього податку була 10,5%, то у 2022 році вона становить 9,8% від ВВП.

Другим за обсягом є податок з доходів фізичних осіб, питома вага якого у ВВП за досліджувані роки коливається в межах 6,2–7,0%.

Також дані таблиці свідчать, що питома вага податку на прибуток підприємств у ВВП не набагато, але збільшилася з 2018–2022 роки, з 2,5% до 3,0%, відповідно.

В статті неподаткові платежі, до яких включаються доходи від операцій із капіталом, непрямі податки, державні цільові фонди питома вага суттєво знизилася у 2018–2022 рр. від 5,2% до 3,7%.

Взаємозалежність між доходами зведеного державного бюджету і ВВП показує співвідношення темпів їх зростання (табл. 6).

Аналізуючи таблицю 6 можемо стверджувати, що збільшення темпів зростання податкових надходжень до зведеного бюджету України призвело до зростання темпів ВВП, але це не завжди догма. Але незважаючи на це Україні необхідно орієнтуватися на подальше збільшення питокої ваги перерозподілу ВВП через доходи бюджетів, а саме через податкові.

Таким чином, бюджетно-податкові важелі повинні стримувати бюджетний дефіцит, зменшувати податкове навантаження на економіку та сприяти фінансовому забезпеченню інвестування економіки країни.

На основі проведеного дослідження можна виділити найбільш значущі важелі забезпечення інвестування економіки: структура джерел формування доходів бюджетів усіх рівнів, визначення пріоритетних напрямів витрат бюджету та структура податків.

Таблиця 5

Доходи зведеного бюджету України та їх питома вага у ВВП (млн грн, %)

Доходи	2018		2019		2020		2021		2022	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
ВВП у фактичних цінах	2981227	100,0	3560596	100,0	3977198	100,0	4222026	100,0	5459574	100,0
Доходи зведеного бюджету	1016969,5	34,1	1184290,8	33,3	1289849,2	32,4	1376673,8	32,6	1662333,6	30,5
Податкові надходження зведеного бюджету, з них										
Податок з доходів фізичних осіб	828158,8	27,8	986348,5	27,7	1070321,8	26,9	1136687,2	26,9	1453804,1	26,6
Податок на прибуток підприємств	73396,8	2,5	106182,3	3,0	117316,8	3,0	118471,8	2,8	163844,5	3,0
Податок на додану вартість	313980,6	10,5	374508,2	10,5	378690,2	9,5	400600,1	9,5	536489,1	9,8
Акцизний збір	121449,4	4,1	132649,8	3,7	137076,4	3,5	153850,3	3,6	180300,3	3,3
Неподаткові надходження до зведеного бюджету	154552,1	5,2	192716,6	5,4	212858,5	5,4	234421,6	5,6	202591,8	3,7

Джерело: розраховано автором на основі статистичного збірника Бюджет України за 2018–2022 рр.

Таблиця 6

Темпи зростання ВВП і доходів зведеного бюджету України

Показники	2019	2020	2021	2022
ВВП	119,4	111,7	106,2	129,3
Доходи зведеного бюджету	116,5	108,9	106,7	120,8
Податкові надходження зведеного бюджету, з них				
Податок з доходів фізичних осіб	119,1	108,5	106,2	127,9
Податок на прибуток підприємств	123,8	119,8	107,1	118,5
Податок на додану вартість	144,7	110,5	101,0	138,3
Акцизний збір	119,3	101,1	105,8	133,9
Інші неподаткові надходження до зведеного бюджету	109,2	103,3	112,2	117,2
Інші неподаткові надходження до зведеного бюджету	124,7	110,5	110,1	86,4

Джерело: розраховано автором на основі статистичного збірника Бюджет України за 2019–2022 роки

Зарубіжний досвід функціонування фінансових систем різних країн світу показує, що вагомі важелі забезпечення інвестиційних процесів господарюючих суб'єктів, покращення економічного розвитку та якості життя знаходять своє відображення у сфері застосування грошово-кредитної (монетарної) політики центральними банками країн.

Основна мета національної економіки і грошово-кредитної політики полягає у забезпеченні збалансованого економічного росту шляхом стабілізації грошового обігу та стабільності грошової одиниці країни. Сталість національної грошової одиниці – це запорука захисту інтересів усіх суб'єктів економіки та умова досягнення стратегічних цілей економічного зростання країни.

Реалізація цілей грошово-кредитної політики проходить по трьом напрямом: стратегічним, проміжним і тактичним. Деякі вчені стверджують, що стратегічними цілями грошово-кредитної політики є: зростання економіки, достатня зайнятість населення, сталість грошей та цін в державі та рівновага платіжного балансу [3, с. 677; 7, с. 104].

Як стверджує український вчений О. Дзюблук, «що в межах монетарної політики і за допомогою лише її інструментів одночасне досягнення всіх цих стратегічних цілей практично неможливе, центральному банку доводиться обирати оптимальну стратегію грошово-кредитного регулювання – зазвичай між забезпеченням стабільних темпів економічного зростання і стабільністю цін» [4, с. 8–15]. Отже за його думкою цільова спрямованість грошово-кредитної політики – збільшення грошової маси для стимулювання інвестиційних процесів в реальній економіці. Проміжні цілі регулюють пропозицію грошей через зміну маси грошей та рівня відсоткової ставки, впливаючи на рівень цін та обсяги інвестицій, а далі на виробництво та безробіття. А для забезпечення проміжних цілей використовують тактичні такі як: банківські резерви, облікова ставка та ставка рефінансування, валютний курс тощо.

Перевагами грошово-кредитної політики перед бюджетно-податковою є те, що вона здійснюється центральним банком, який є самостійним державним органом і не залежить від економічних і полі-

тичних рішень влади. Негативна сторона її полягає у непрямому впливі на банківські інститути через регулювання пропозиції грошей на грошово-кредитному ринку.

Динаміка основних показників грошового обігу України показує нам за досліджуваний період зростання (рис. 3).

З 2018–2021 рр. грошова база та грошова маса щорічно зростали однаковими темпами, але в 2022 році ми бачимо їх випереджальні темпи, що є цілком зрозумілим явищем, оскільки теж випереджальними темпами збільшувався показник грошових коштів, випущених в обіг (рис. 3). Таке швидке зростання грошової маси виявляється надмірним і спричинює інфляцію в країні.

Щодо вибору грошово-кредитних важелів впливу на економічні інвестиційні процеси, то існують різні погляди. Одні вважають, що використання великої їх кількості у розвинутих економічних системах тільки ускладнює процедуру регулювання, а інші – за використання одного. Прийняття рішення, які важелі необхідно використовувати залежать від різних факторів: рівня розвинутої економіки, фази економічного циклу держави, рівня розвитку фінансового та інвестиційного ринків, особливостей фінансової системи та завдань макроекономіки.

Одним із основних важелів грошово-кредитної політики країни є облікова ставка центрального банку. Вітчизняні вчені виділяють дві групи чин-

ників, що впливають на її розмір. Перша група – це чинники, пов’язані з розвитком вітчизняної економіки, а друга, пов’язана з діями центрального банку щодо грошової сфери.

Отже, облікова є важливим важелем, так як її розмір лежить в основі становлення ціни кредитних та депозитних ресурсів для населення.

В Україні спостерігається доволі висока облікова ставка (рис. 4). Найбільше значення протягом досліджуваних років з 2018 р. до 2022 р. сягає у 2022 році – 25,0%, а найменше у 2020 році – 6,0%.

Облікова ставка впливає на вартість кредитних ресурсів для населення та суб’єктів господарювання. Якщо вартість кредитних ресурсів стає дорожчою, то суб’єкти господарювання зменшують процес інвестування, не використовують усі можливі виробничі потужності, і не створюють нових. І як наслідок, товаровиробники зменшують обсяги виробництва. Отже вартість кредитних ресурсів збільшується у фінансових посередників, так як знаходиться є у прямій залежності від розміру облікової ставки (табл. 7).

Як свідчать дані таблиці 7 максимальний розмір облікової ставки був у 2019 році (18,0%), але вартість кредитів і депозитів у гривні була максимальною у 2020 році (20,41% і 14,59%).

Така ж сама ситуація і щодо відсоткової ставки за кредитами овернайт (рис. 5). Найвище її значення спостерігалось у 2019 році – 19,2%, а найнижче у 2021 році – 7%.

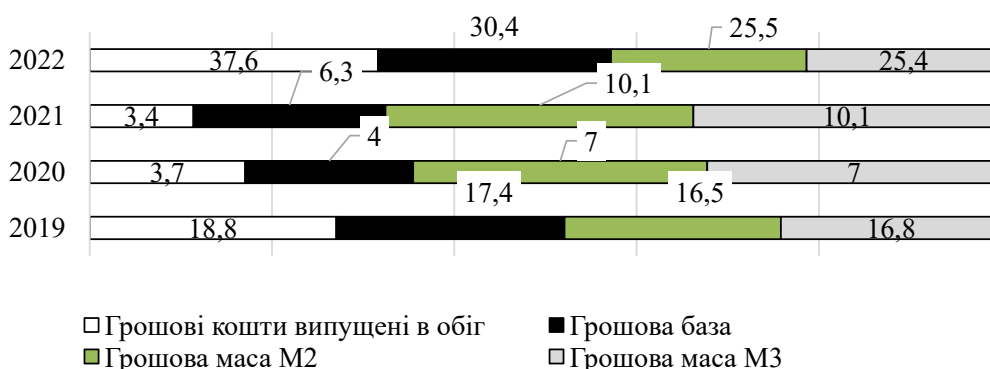

Рис. 3. Темпи приросту показників грошового обігу в Україні у 2019–2022 роках

Джерело: розраховано автором на основі даних офіційного сайту НБУ за 2018–2022 рр.

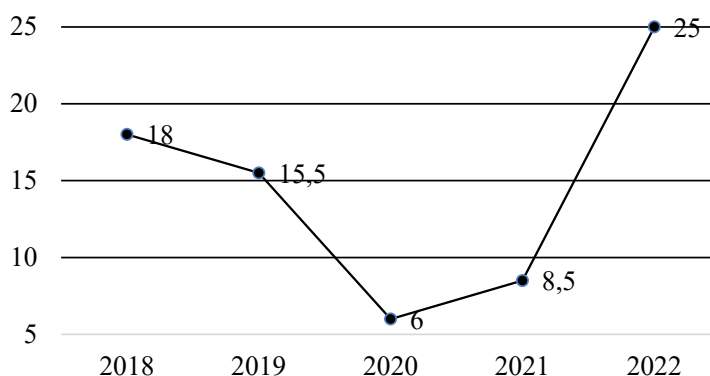

Рис. 4. Динаміка облікової ставки в Україні з 2018–2022 рр.

Джерело: за даними офіційного сайту Національного Банку України

Динаміка показників функціонування фінансового ринку України

Роки	Розміри облікової ставки НБУ, %	Вартість депозитів у гривні, %	Вартість депозитів у доларах США, %	Вартість кредитів у гривні, %	Вартість кредитів у доларах США, %
2018	14,5	10,14	5,44	17,7	8,2
2019	18,0	10,46	3,3	16,72	6,41
2020	15,5	14,59	2,7	20,41	4,32
2021	6	3,85	2,20	11,7	5,0
2022	8,5	3,74	1,14	9,36	4,31

Джерело: за даними офіційного сайту Національного Банку України

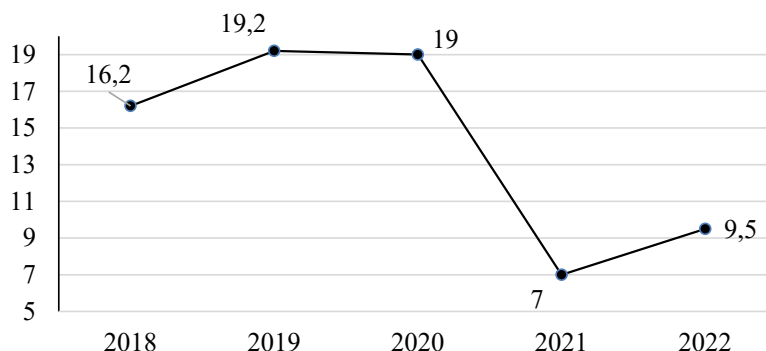

Рис. 5. Відсоткова ставка за кредитами овернайт у 2018–2022 роках

Джерело: за даними офіційного сайту Національного Банку України

Також прослідковується така ж сама тенденція і з відсотковою ставкою НБУ за кредитами, наданими шляхом проведення тендера (рис. 6). Але в 2019 році ця ставка була більшою, ніж відсоткова ставка за кредитами овернайт.

Динаміку зміни процентних ставок Національного банку також необхідно оцінювати за допомогою аналізу середньозваженої ставки за усіма інструментами (рис. 7). Всі кредитні операції, здійснені НБУ для рефінансування банків, охоплює саме середньозважена ставка.

Таким чином дія трансмісійного механізму здійснюється на інфляцію через облікову ставку НБУ,

а це в свою чергу впливає економічні та інвестиційні процеси в країні.

Ще одним із важелів грошово-кредитної політики центрального банку є норма обов'язкових резервів. Основна ціль його полягає у стримуванні інфляційних процесів. Норма обов'язкових резервів теж рахується важелем непрямого впливу та направлена на збільшення чи зменшення кількості грошей в обігу, тим самим впливаючи на вартість кредитних грошей в країні.

У перші роки незалежності нашої держави, коли процентна політика Національного банку України не мала достатнього впливу, основним важелем гро-

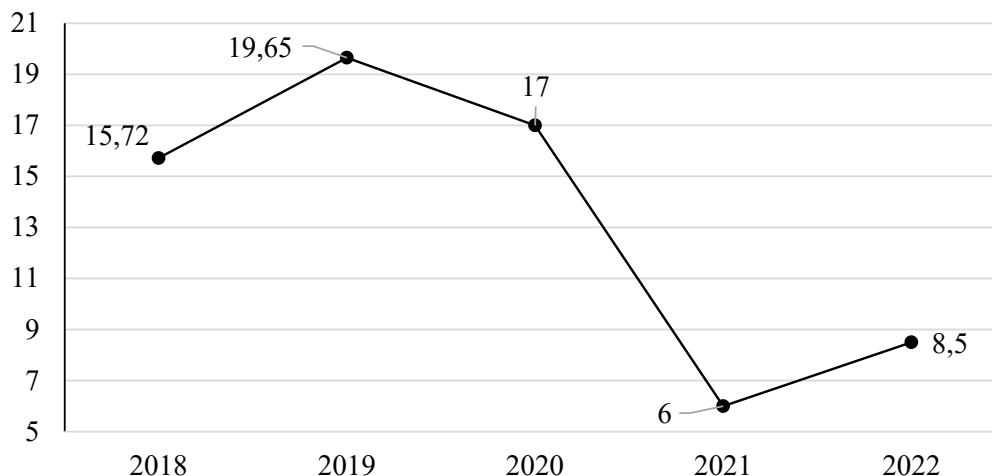

Рис. 6. Відсоткова ставка за кредити, надані шляхом проведення тендера у 2018–2022 роках

Джерело: за даними офіційного сайту Національного Банку України

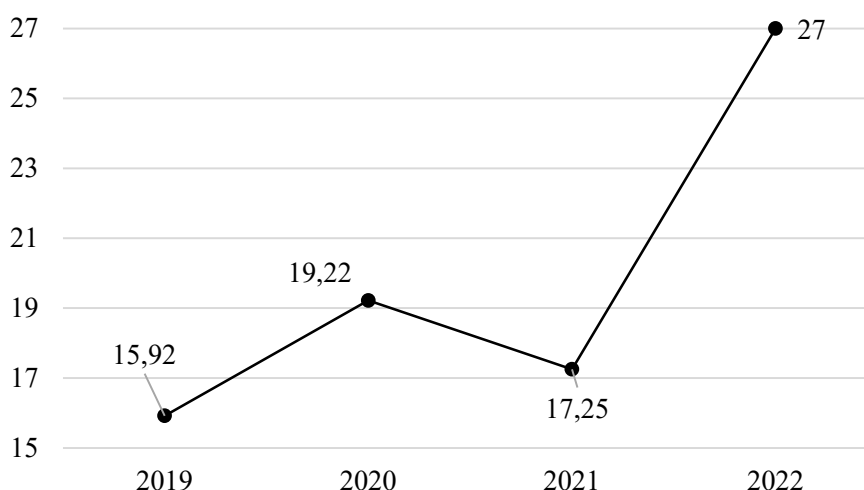

Рис. 7. Середньозважена ставка за всіма інструментами НБУ у 2019–2022 роках

Джерело: за даними офіційного сайту Національного Банку України

шової політики була політика обов'язкових резервування. Але у країнах з розвинутою ринковою економікою цей важіль грошової політики зводиться до нуля. Так, з 10 лютого 2022 року норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу збільшиться з 0% до 2%, але за строковими коштами – залишиться на рівні 0% [11].

Таким чином усі важелі по-своєму впливають на грошово-кредитний ринок в Україні та виробничий і інвестиційний процеси.

Висновки. Ефективне державне регулювання фінансово-кредитного механізму залежить не тільки прямих та непрямих дій держави, а також від дій суб'єктів господарювання на об'єкти. Вплив на об'єкти здійснюється відповідними суб'єктами господарювання за допомогою системи важелів, до яких можливо віднести наступні:

- бюджетні важелі, які забезпечують рівень фінансових можливостей суб'єктів господарювання;
- податкові важелі, які впливають на рівень інвестиційних процесів та забезпечують позитивний чи негативний ефект;
- грошово-кредитні важелі, які пов'язані з трансмісійним механізмом передачі змін при здійсненні грошово-кредитної політики НБУ, впливаючи на фінансову кон'юнктуру, а тим самим і на інвестиційні процеси в економіці.

Таким чином, на державному рівні повинні максимально застосовуватися всі важелі для активізації інвестиційного процесу. Це сприяє створенню сприятливих умов для розвитку суб'єктів господарювання та зростанню питомої ваги їх власних ресурсів, що підвищить рівень зацікавленості їх в активізації інвестиційних процесів та можливостях фінансового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. Київ : НІОС, 2000. 416 с.
2. Ганусик Ю.Б. Доларизація економіки України та її вплив на інфляційні процеси. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка*. 2014. № 1. С. 29–39.
3. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. та ін. Гроші та кредит: підручник / заг. ред. М.І. Савлука. 5-те вид., без змін. Київ : КНЕУ. 2009. 740 с.
4. Дзюблюк О. Стратегія монетарної політики Національного банку України та її вплив на економічний розвиток. *Вісник Національного банку України*. 2008. № 1. С. 8–15.
5. Єфименко Т.І. Формування фіскального простору економічних реформ. *Фінанси України*. 2011. № 4. С. 10.
6. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. Київ : НІСД. 2009. 336 с.
7. Жданов В.І. Регулювання монетарних показників: сучасна теорія і практика: монографія. Київ : КНЕУ. 2006. 264 с.
8. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні: монографія. Київ : КНЕУ. 2013. 332 с.
9. Мельниченко С.І. Бюджетне регулювання економічного розвитку. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 2. С. 82–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_2_12. (дата звернення: 14.11.2023).
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (дата звернення: 16.11.2023).
11. Офіційного сайту НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 18.11.2023).
12. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія. Київ : НДФІ. 2006. 584 с.
13. Сідельникова Л.П. Податкові та боргові джерела бюджетного фінансування державних інвестиційних проектів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 22. С. 8–12.

14. Статистичний збірник Бюджет України за 2018–2022 роки. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 21.11.2023).

References:

1. Vasylyk O. D. (2000) *Teoriia finansiv: pidruchnyk* [Theory of finance: a textbook]. Kyiv: NIOS. 416 p. (in Ukrainian)
2. Hanusyk Yu. B. (2014) *Dolaryzatsiia ekonomiky Ukrainy ta yii vplyv na inflatsiini protsesy* [Dollarization of the economy of Ukraine and its influence on the inflationary process]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Ekonomika*, no. 1. pp. 29–39. (in Ukrainian)
3. Savluk M. I., Moroz A. M., Lazepko I. M. ta in. (2009) *Hroshi ta kredyt: pidruchnyk* [Money and credit: a textbook] / zah. red. M.I. Savluka. 5-te vyd., bez zmin. Kyiv: KNEU. 740 p. (in Ukrainian)
4. Dziubliuk O. (2008) *Stratehiia monetarnoi polityky Natsionalnoho banku Ukrainy ta yii vplyv na ekonomichnyi rozvytok* [Monetary policy strategy of the National Bank of Ukraine and its impact on economic development]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 1. pp. 8–15. (in Ukrainian)
5. Yefymenko T. I. (2011) *Formuvannia fiskalnoho prostoru ekonomichnykh reform* [Formation of fiscal space for economic reforms]. *Finansy Ukrainy*, no. 4, p. 10. (in Ukrainian)
6. Zhalilo Ya. A. (2009) *Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy: monohrafiia* [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state: monograph]. Kyiv: NISD. 336 p. (in Ukrainian)
7. Zhdanov V. I. (2006) *Rehuliuвання monetarnykh pokaznykiv: suchasna teoriia i praktyka: monohrafiia* [Adjustment of monetary indicators: modern theory and practice: monograph]. Kyiv: KNEU. 264 p. (in Ukrainian)
8. Maiorova T. V. (2013) *Investytsiyni protses i finansovo-kredytni vazheli yoho aktyvizatsii v Ukraini: monohrafiia* [Investment process and financial and credit levers of its activation in Ukraine: monograph]. Kyiv: KNEU. 332 p. (in Ukrainian)
9. Melnychenko S. I. (2014) *Biudzhethne rehuliuвання ekonomichnoho rozvytku* [Budgetary adjustment of economic development]. *Visnyk DDFa. Ekonomichni nauky*, no. 2, pp. 82–88. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_2_12 (accessed November 14, 2023).
10. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (accessed November 16, 2023).
11. Ofitsiinoho сайту NBU [The official website of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (accessed November 18, 2023).
12. Pavliuk K. V. (2006) *Biudzheth i biudzhethnyi protses v umovakh tranzytyvnoi ekonomiky Ukrainy: monohrafiia* [The budget and the budget process in the conditions of the transitive economy of Ukraine: a monograph]. Kyiv: NDFI. 584 p. (in Ukrainian)
13. Sidelnykova L. P. (2011) *Podatkovi ta borhovi dzherela biudzhethnoho finansuvannia derzhavnykh investytsiynykh proektiv* [Tax and debt sources of budgetary financing of state investment projects]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 22, pp. 8–12. (in Ukrainian)
14. *Statystychnyi zbirnyk Biudzheth Ukrainy za 2018–2022 roky* [Statistical collection of the Budget of Ukraine for 2018–2022]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (accessed November 21, 2023).

FINANCIAL AND CREDIT LEVERAGE OF INVESTING INTO ECONOMY OF UKRAINE

Summary. Modern science has always been focused on the research on the problem of investment into the national economy and intensification of investment processes. Investment processes play a significant role in building up investment, economic and social potential of the society. At present provision of social and economic development of the country and increase of its competitiveness at the world markets depend on the investment processes. The quicker the investment processes in the country take place, the more efficiently they facilitate market transformations and create conditions for economic growth. At the same time, modernization of production and technical facilities of industrial enterprises also accelerates. However, without effective tools, measures, methods and financial policy levers it is too problematic. The aim of the study is to highlight the impact of financial and credit levers onto the investment process and substantiate practical recommendations on the increase of efficiency of their use in the investment process. The article reveals that the state uses financial and credit levers – budget and taxation, money and credit – as the essential tools to make an impact onto the investment processes. The influence of the budget expenditures should be increased throughout the period of economic decline and decreased during the economic growth. Nevertheless, over the study period state funds along with the other money have not become a driving force for intensification of investment processes of economic entities for the national economy. Budget and taxation leverage has to restrain the deficit in the budget, reduce tax burden on the economy and facilitate financial support for investing into the country's economy. The interest rate, reserve requirements and open market operations are the main money and credit levers to ensure investment into the economy of the country. In the further research it is suggested to focus on the budget and credit policy which should be directed at the investment capital reproduction and enhancement of the national economy competitiveness. In order to implement them in today's development conditions, coordination of additional incentive and regulatory measures of the state concerning the support for the investment processes in the country's economy is required.

Key words: investment process, financial and credit mechanism, financial and credit levers, budget leverage, tax leverage, money and credit levers.